Miljöpartiet
Socialdemokraterna
Centerpartiet

SKRIVELSE
2026-03-11

Psykiatriutskottet

Skrivelse med förslag till beslut om ytterligare förstärkningar av psykiatrin

Under mandatperioden 2022-2026 har den styrande Mittenkoalitionen genomfört stora reformer inom både barn- och ungdomspsykiatrin, vuxenpsykiatrin och ätstörningsvården. Detta bland annat för att svara på förändrade vårdbehov, behov av tidiga insatser, för att skapa förutsättningar för vårdgivarna att följa nya nationella behandlingsriktlinjer och för att säkerställa att de svårast sjuka prioriteras. Arbetet med att säkerställa att patienterna vårdas på rätt vårdnivå är ständigt pågående och behöver fortsätta utvecklas kontinuerligt.

De nya avtalen inom vuxenpsykiatrin har inneburit förändringar av konstruktionen av vikter och ersättning. Givet det är det inte orimligt att vårdgivarna får ett större ekonomiskt utrymme att få ersättning för vård som bedrivs inom ramen för verksamheten medan nya strukturer och arbetssätt faller på plats. Avtalen medger höjning av produktionstak och utlösande av option om tio procent per år, för att säkerställa att ersättningen inte är för snävt skuren.

Inom barn- och ungdomspsykiatrin fortsätter tillströmningen av barn och unga i behov av utredning och insatser inom neuropsykiatri. Det är en utveckling som pågått sedan åtminstone femton år. Under en lång tid har ökningen inom neuropsykiatrin inneburit längre köer även för barn med andra vårdbehov och mer komplex sjukdomsbild. För att vården ska ha en chans att möta utvecklingen har Mittenkoalitionen genomfört förändringar som lett till att undanträngningseffekten helt har kunnat stävjas, och att vi nu uppfyller vårdgarantin för den senare gruppen. Behovet av att korta köerna även till enkla neuropsykiatriska utredningar kvarstår dock.

Ätstörningsvården har utvecklats. Tidigare erbjöd regionen vård på en enda vårdnivå, och detta först efter att patienter redan hunnit insjukna svårt. Regionen saknade även kapacitet att behandla samsjuklighet. Under den här mandatperioden har vårdsystemet förändrats så att ätstörning kan behandlas inte bara inom renodlad ätstörningsvård, men även inom primärvården, den allmänna specialistpsykiatrin, inom nationell högspecialiserad vård samt förebyggande genom stöd till hälsofrämjande förhållningssätt och tidig upptäckt inom bland annat idrottsorganisationer. Patienter ska inte längre behöva bli så sjuka att de läggs in i slutenvården för att få ätstörningsvård, så långt det är möjligt att undvika.

Till följd av förseningar i uppförandet av Ungdomens hus inhyses delar av ätstörningsvården nu tillfälligt i lokaler i Danderyds sjukhus. Det har kommit signaler om att maten inte är av ändamålsenklig kvalitet, och vid psykiatriutskottets sammanträde den 11 februari beslutades om att skyndsamt säkerställa att den mat som severas inom ätstörningsvården är ändamålsenlig ur ett patient- och behandlingsperspektiv.

Personer men kronisk psykiatrisk sjukdom eller långvarig psykisk ohälsa hamnar ofta i ett långvarigt utanförskap. Vi har höjt stödet till samordningsförbunden, vars verksamhet syftar till att få personer som står långt från arbetsmarknaden och ofta har en psykiatrisk och/eller neuropsykiatrisk problematik, att utifrån sina egna förutsättningar börja närma sig arbete eller studier, vilket är särskilt viktigt för patienter som behöver komma in i ett sammanhang för att må bättre.

Region Stockholm har därtill, under Mittenkoalitionens ledning, gjort särskilda satsningar för att fånga upp barn och unga med riskbeteende, däribland pilotprojekt om BUP ANB, Trefas och utökat stöd till unga placerade i HVB-hem. Nu inleds även en pilotverksamhet i samverkan med staden kring insatser till familjer där barnen annars riskerar placering utanför hemmet. Därutöver har vi under mandatperioden förstärkt vårdcentralernas helhetsansvar och därmed även första linjens psykiatri med mer resurser. Detta har syftat till att skapa bättre förutsättningar för att möta de patienter vars behov bäst omhändertas i primärvården. Vi har också stärkt bemanningskraven för att främja kvalitet och ökat stöd inom det uppdrag som innefattar insatser riktade mot barn och unga. Genom dessa förstärkningar och förändringar möjliggör vi att rätt vård och stöd ges på rätt vårdnivå, att fokus i högre utsträckning kan läggas vid förbyggande insatser samt att ansvarsfördelningen mellan primärvårdens kontra specialistpsykiatrins ansvar är tydlig och intakt för att motverka att patienter slussas fel.

Det finns ett pågående utredningsuppdrag att se över hur omhändertagandet av personer som utsatts för våld i nära relation kan förbättras. Utredning pågår även inom hur psykiatrins konsultativa funktion och samverkan med den somatiska vården kan förstärkas, hur patienter med stora behov av samordnade insatser inom psykiatrin ska mötas upp. Ytterligare ett pågående uppdrag handlar om att utreda hur patienter inom habiliteringen som har många olika vårdgivare ska kunna erbjudas en fast vårdkontakt inom Habilitering och hälsa.

Målsättningen för mandatperioden har varit att lyfta psykiatrin till samma status som den somatiska vården har. Reformerna har varit genomgripande, och frångått tidigare praxis att lappa och laga ett i grunden trasigt system med lokala eller tillfälliga lösningar, för att istället bygga upp ett robust system som håller och kan utvecklas över tid. Samtidigt har det funnits en ödmjukhet inför att förändringar tar tid, och för att varken

politiken eller hälso- och sjukvårdsförvaltningen i förväg kan förutse alla behov som kommer uppdagas när området genomlyses.

Som ett led i att fortsätta förbättringen inom psykiatrin föreslås psykiatriutskottet att besluta att ge hälso- och sjukvårdsdirektören i uppdrag

- Att utlösa option gällande de upphandlade områdena Täby-Arninge samt Skärholmen

- Att utreda ett utökat uppdrag till SLSO att utveckla arbetssätt inom området neuropsykiatri för barn och ungdomar samt vuxna

- Att utreda hur det konsultativa stödet från specialistpsykiatrin till primärvården kan utvecklas och stärkas utifrån erfarenheter och kompetens inom konsultationsenheternas uppdrag, och med lokal förankring i dialog med geografiskt samordnande vårdcentraler

- Att utreda hur psykiatrin kan stärkas genom kompletterande upphandlingar